

Alexander Zinovjev: Katasztrojka
(Pallas, 1990)

"Peresztrojkáról és glasznosztyról beszél az egész világ – de hát mit is tudunk valójában Gorbacsov felülről jövő forradalmáról? Alexander Zinovjev a nyugatra száműzött neves filozófiaprofesszor, a szovjet ideológia és társadalom egyik legavatottabb jelenkori ismerője ebben a már világsikert aratott s most magyarul is megjelent könyvében meggyőző és kijózanító elemzését adja az utóbbi évek szovjetunióbeli fejleményeinek, a gorbacsovi átalakítás látszatának és valóságának."

A könyv hátoldalán szereplő ajánlat valóban igaz. Mindazokra, akik eddig nem merültek el mélyebben a téma tanulmányozásában, kijózanítólag fog hatni, talán némi csalódást is okoz, hiszen egy olyan jelenség mélyebb összefüggéseit – s ezzel kapcsolatban annak árnyoldalait – mutatja be, aminek eddig csak a jó oldalát, előnyeit ismerte. Azoknak pedig, akik már foglalkoztak a térség jelenségeivel, valóságos csemege, hiszen saját tapasztalatok alapján, kívülről egyáltalán nem, vagy csak nehezen látható belső jelenségek alapján elemzi a "szovjet csodát".

A szerző célja nem szenzációhajhászó leleplezés, hanem inkább egy kicsit keserű szájjú kritika közzéadása. Egy olyan ember tapasztalata, aki a kulisszák mögött élt, aki szerint egyáltalán szó sincs gyökeres változtatásokról. Zinovjev szerint a reformfolyamat nem más, mint a kommunista társadalmi rendszer újabb kísérlete saját életbentartására – csak mivel erre saját eszközei már elégtelenek mutatkoztak – ezúttal nyugatról importált módszerekkel, segítséggel. S mivel a társadalmi berendezkedés alapjaihoz az eredeti reformelképzelés nem kívánt hozzányúlni, a szerző szerint a kísérlet majdhogynem eleve reménytelen. Nem a nyugat dicséretéről van szó – Zinovjev elismeri a kommunista társadalom előnyeit is, a társadalmi hatékonyságot a gazdasági hatékonyság rovására – hanem reformfolyamat visszásságainak bemutatásáról. A glasznosztj furcsaságairól, az új gazdaságpolitikai elképzelésekről – s nem utolsó sorban a történelmi párhuzamokról a gorbacsovi reformok és a korábbi szovjet próbálkozások között.

Nyugodt szívvel ajánlom mindenkinek a könyvet, aki egy kicsit is érdeklődik a térség iránt, hiszen a könyv megjelenésétől napjainkig történt események dacára nem veszítette el aktualitását, mondanivalójának lényegét, továbbra is számos új és érdekes összefüggést, információt nyújt mindenki számára.

S. M.